

Федотова Ганна Валеріївна,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-7798-3143
Лісниченко Лілія Василівна,
науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-2211-741X

СТАН НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ ГРАБЕЖАМ ТА РОЗБІЙНИМ НАПАДАМ

У статті в цілому проаналізовано науково-теоретичні дослідження, присвячені питанням запобігання злочинності, зокрема особлива увага приділена таким видам корисливо-насильницьких злочинів, як грабіж та розбій. Констатовано, що підходи до розроблення системи захисту кримінологічними засобами конституційних прав і свобод людини і громадянина від злочинних посягань обіймають важливе місце серед об'єктів кримінологічних досліджень. Викладено систематизацію наявних теоретико-правових та науково-прикладних підходів до вирішення проблем протидії грабeжам і розбоям. Відзначено, що перешкоджання грабeжам та розбоям на сучасному етапі потребує впровадження оновлених методів щодо запобігання злочинності, спрямованих на неухильне дотримання пріоритету прав і свобод людини та громадянина, служіння держави інтересам людини.

Ключові слова: кримінально-правовий аналіз, запобігання злочинності, злочинність, корисливо-насильницькі злочини, грабіж, розбій.

З давніх часів свого існування людство усвідомило, що утримати та запобігти злочинності тільки шляхом суворого покарання неможливо, оскільки покарання дуже часто приносить більше зла ніж сам злочин.

Кримінальне покарання має за мету не тільки кару за злочин, а й виправлення злочинців, тим самим запобігаючи вчиненню нових злочинів з їх боку та впливаючи на інших нестійких членів суспільства. Ідея запобігання злочинності уперше була висловлена у роботах стародавніх філософів Платона і Аристотеля. На їх думку, у суспільстві має діяти досконале законодавство, яке б відвертало людей від вчинення злочинів. Подібний напрям розвивали й просвітники XVIII ст., зокрема Т. Мор, Ж. Ж. Руссо, І. Бентам, Ш. Монтеск'є, Вольтер, Ч. Беккарія та ін. Вони вважали, що право могло би стати могутнім засобом вирішення виникаючих у суспільстві конфліктів, і запропонували створення правової держави, серед пріоритетних завдань якої було б запобігання злочинності.

На сьогодні формування ефективної системи протидії злочинності є однією з найважливіших правоохоронних функцій державної політики України. Розроб-

Fedotova Hanna, Lisnychenko Liliia, 2019

лення системи захисту кримінологічними засобами конституційних прав і свобод людини і громадянина від злочинних посягань обіймає важливе місце серед об'єктів кримінологічних досліджень. Так, вивчення питання протидії злочинності, передусім, передбачає з'ясування сутності злочинності як явища, виявлення його внутрішніх взаємозв'язків залежно від зовнішніх чинників, важливим є її оцінка і навіть вимірювання у певних кількісних і якісних показниках. При характеристиці злочинності, описі найбільш вагомих її властивостей, що відрізняють це явище від інших негативних явищ масового характеру, зазвичай опрацьовуються її показники, до яких відносять: рівень злочинності, її коефіцієнти, структуру, динаміку, географію та "ціну". Названі показники надають можливість розкрити соціально-кримінальний, системний і статистичний зміст злочинності. Крім того, за умовними критеріями при здійсненні кримінологічної характеристики окремих злочинних проявів відбувається класифікація за категоріями злочинів на групи. Наукові підходи серед таких критеріїв називають: найбільшу поширеність злочинних посягань на практиці; спрямованість заходів запобігання до окремої групи злочинів; угруповання злочинів за комплексним підходом (за об'єктом злочинних посягань, соціальною сферою діяльності, причинами, мотивацією, способом вчинення злочину). Саме за цими критеріями в кримінології, у структурі злочинності, виділено групу корисливо-насильницьких злочинів, до якої належать грабежі та розбійні напади.

В різні історичні періоди важливість суспільних відносин, на які посягають корисливо-насильницькі злочини і їх небезпека, спонукали дослідників до пошуків нових наукових ідей шляхом проведення теоретичних розробок. Проблемні аспекти протидії корисливо-насильницьким злочинам вивчала низка науковців – фахівців у галузі кримінології, кримінального права, криміналістики, кримінального процесу тощо. Дослідження поняття і змісту запобігання корисливо-насильницьким злочинам ґрунтується на наукових доробках радянських, українських та зарубіжних учених. Аналіз їх наукових доробків свідчить про значний внесок у формування напрямів протидії цим злочинам.

Дослідженню корисливо-насильницьких злочинів присвячені праці видатних зарубіжних і вітчизняних учених: С.В. Албула, Ю.М. Антоняна, В.В. Батиргарєєвої, С.В. Бородіна, В.В. Василевича, В.В. Голіна, Б.М. Головіна, І.М. Даньшина, О.М. Джужі, А.І. Долгової, Ю.Ф. Іванова, В.І. Задорожного, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, М.Г. Колодяжного, В.М. Кудрявцева, Н.В. Кулакова, С.В. Нікітенка, Д.В. Петрова, Д.В. Рівмана, В.В. Тіщенко, В.І. Шакуна, Н.В. Яницької та ін.

У пошуку і визначенні найбільш ефективних шляхів, засобів і методів боротьби з корисливо-насильницькими злочинами вчені працювали над розробками щодо протистояння кримінальній експансії, подолання злочинного тиску, працювали на основі реалістичної, виваженої оцінки обстановки, закономірностей, можливостей і тенденцій суспільного розвитку стратегію приборкання цього негативного соціального явища.

Так, Б.М. Головін, розглядаючи феномен, детермінацію та напрями запобігання корисливої насильницької злочинності в Україні, здійснюючи кримінологічний аналіз злочинів проти власності, називав найпоширеніші корисливі насильницькі злочини – насильницький грабіж та розбій, що й спонукало вченого до-

кладно розглядати кримінологічну характеристику саме цих посягань проти власності [1].

В.В. Батиргареева проводила комплексне кримінологічне вивчення розбою, поєданого з проникненням у житло, яке включало аналіз кількісних і якісних параметрів цього різновиду корисливо-насильницької злочинності, детермінант, що її зумовлюють, особистості розбійника і особистості потерпілого, розробку науково обґрунтованих рекомендацій по вдосконаленню практики боротьби з розбоями, поєднаними з проникненням у житло громадян [2].

В.В. Василевич вивчав питання боротьби з озброєними формами організованої злочинності корисливо-насильницького спрямування. Вченим сформульована дефініція поняття, а також зроблена класифікація озброєних форм організованої злочинності корисливо-насильницького спрямування, досліджена їх суспільна небезпечність, з'ясовуються причини й умови, що сприяють вчиненню злочинів організованими групами, вказуються головні напрями та заходи запобігання [3].

С.В. Албул досліджував комплекс питань щодо етіологічних, феноменологічних особливостей та закономірностей корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземців в Україні. Він вивчав природу, закономірності й особливості віктимізації та віктимності іноземців в Україні. Науковцем детально роз'яснено комплекс питань теоретичного і практичного характеру, пов'язаних із розробкою організаційно-правових заходів боротьби зі злочинністю стосовно іноземців, подано кримінологічну характеристику корисливо-насильницьких злочинів щодо іноземних громадян в Україні, розкрито їх чинники, рівні, структуру та географію, викладено аналіз стану латентності, а також розкрито відомості щодо особи злочинця та жертви злочину.

Значну увагу С.В. Албул приділяв кримінологічній характеристиці корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземних громадян задля удосконалення наявних та розроблення нових підходів до питання профілактики корисливо-насильницьких зазіхань відносно іноземних громадян, задля їх мінімізації та поширення соціального контролю над злочинністю [4].

С.В. Нікітенко вивчав кримінологічну природу корисливої і корисливо-насильницької злочинності серед жінок на тлі наркоманії, а також організацією попередження таких видів жіночої злочинності шляхом загальних та спеціальних заходів її превенції, медико-юридичних заходів профілактики наркоманії серед жінок. Вчений розглядав вплив особистісних змін і одержаних характерологічних особливостей у результаті наркотизації умов життя і виховання, гостроти хворобливих проявів, тяжкості різних видів наркоманії на злочинну поведінку хворих на наркоманію взагалі, і жінок зокрема [5].

Н.В. Яницька розглядала групову корисливо-насильницьку злочинність молоді та питання її попередження, розкриваючи кримінально-правові ознаки групових корисливо-насильницьких злочинів та вивчаючи загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та віктимологічні аспекти протидії груповій злочинній поведінці молоді [6].

Д.В. Петров приділяв увагу кримінологічній характеристиці та запобігання грабежам і розбоям, що вчиняються неповнолітніми у громадських місцях, здійснюючи загальну кримінологічну характеристику цих груп злочинів, аналізуючи

основні показники їх рівня, структури та динаміки, висвітлюючи характерні риси й особливості формування особистості неповнолітнього грабіжника і розбійника. Зокрема, вчений детально досліджував такі фактори, як: криміналізація молодіжного середовища, недоліки діяльності правоохоронних органів та вплив конкретної життєвої ситуації й віктимної поведінки потерпілих на виникнення і реалізацію умислу в неповнолітнього щодо заволодіння чужим майном шляхом грабежу чи розбою [7].

Особливої уваги заслуговує комплекс наукових праць вчених-кримінологів: професора В. В. Тищенка: “Криміналістична характеристика корисливо-насильницької злочинної діяльності”, “Правові та організаційні можливості використання відомостей, отриманих в ході оперативно-розшукових заходів, для розкриття корисливо-насильницьких злочинів”, “Механізм вчинення корисливо-насильницьких злочинів”, “Корисливо-насильницькі злочини: криміналістичний аналіз” та дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук “Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів”, у яких вчений досліджує криміналістичні аспекти класифікації та характеристики корисливо-насильницьких злочинів, розглядає програми їх розслідування в типових слідчих ситуаціях [8].

А також дисертаційне дослідження А.В. Півня “Кримінологічна характеристика та профілактика вуличної насильницької злочинності”, в якому розглядаються заходи профілактики вуличної насильницької злочинності, виокремлюються її ознаки та особливості, здійснюється довгостроковий кримінологічний аналіз такого виду злочинності, визначаються найбільш вагомими чинники, що зумовлюють та сприяють вчиненню злочинів цієї категорії, з’ясовуються основні напрями профілактики вуличної насильницької злочинності, пропонується комплекс загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та віктимологічних заходів, обґрунтовуються практичні пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення профілактичної діяльності правоохоронних органів. Такі злочини, як грабіж, поєднаний із насильством (ч. 2, ст. 186 КК України), розбій (ст. 187 КК України) віднесено до системи вуличної насильницької злочинності [9].

Значний внесок у вирішення проблем кримінально-правової характеристики грабежу і розбою у межах виконання наукових досліджень зробили видатні вчені: Г.М. Борзенков, Л.Д. Владимиров, В.А. Гаухман, Є.Б. Галкін, П.І. Гришаєв, О.І. Гуров, М.Д. Дурманов, В.П. Ємельянов, М.Й. Коржанський, Г.О. Кригер, Б.А. Курінов, Ю.О. Ляпунов, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, Б.С. Никифоров, А.О. Пінаєв, О.О. Піонтковський, С.В. Познишев та інші.

За останні роки кримінально-правова характеристика грабежу та розбою стала об’єктом пошуків у межах кандидатських дисертацій Ж.Б. Хчояна “Кримінальна відповідальність за розбій за правом України та Італії” (Київ, 2006), О.О. Горішного “Кримінально-правова характеристика розбою” (Харків, 2010), І.І. Гуня “Кримінально-правова характеристика насильницьких злочинів проти власності” (Харків, 2012), М.В. Карп’юк “Насильницькі злочини проти власності за кримінальним правом України та Республіки Польща: порівняльний аспект” (Львів, 2016) А.П. Рублевського “Кримінальна відповідальність за розбій” (Одеса, 2005) та деяких інших вчених. У порівняльному аспекті із зарубіжним законодавством зазначену проблематику досліджували такі вчені, як: М.І. Хавронюк (2007),

А.В. Савченко (2008), Ю.А. Дорохіна (2017), К.В. Паламарчук (2017), А.М. Соловйова (2019).

Вагомими серед робіт, у яких науковому аналізу піддавались питання тактико-розслідувальних засад корисливо-насильницьких злочинів, слід назвати дослідження, підготовлені вченими-криміналістами та процесуалістами, такими як: Ю.А. Кричун “Основи виявлення та розслідування корисливо-насильницьких злочинів” [10], А.В. Хірсін “Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насильницької організованої злочинної діяльності” [11] та Г.В. Щербакова “Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян” [12], Б.Ю. Бистрицький “Розслідування грабежів, учинених неповнолітніми” [13], І.Л. Калімбета “Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх” [14], В.П. Колонюк “Розслідування розкрадання грошових засобів і цінних паперів в ощадних банках, які вчиняються шляхом крадіжки, грабежу, розбою” [15], П.Ю. Кравчук “Використання спеціальних знань під час розслідування грабежів і розбоїв” [16], А.А. Патик “Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів” [17], Г.О. Чорний “Методика розслідування розбоїв з проникненням у житло” [18], Г. В. Щербакова “Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян” [19] та ін.

До робіт, підготовлених за радянські часи, які становлять теоретичну цінність і можуть визначатись базовим підґрунтям для порівняльного аналізу при вирішенні сучасних проблем запобігання та протидії корисливо-насильницьким злочинам, належать праці В.А. Владимірова і В.И. Холостова “Відповідальність за грабежі та особа грабіжника” (1976) [20], В.А. Пашковського “Проблеми боротьби з крадіжками, грабежами та розбоями” (1980) [21] та інші.

Здобутки вчених-кримінологів пострадянських країн представлені низкою робіт, присвячених як запобіганню грабежам і розбоям, так і корисливо-насильницьким злочинам. Зокрема в своїй роботі “Корыстно-насильственные преступления и их причины в республиках Северного Кавказа” А.М. Цалієв характеризував антисоціальну спрямованість дорослих корисливо-насильницьких злочинців, провів їх морально-психологічну характеристику та запропонував типологію особистості злочинця [22, с. 52–87].

Предметом дослідження В.І. Литвинова в праці “Корыстные посягательства на личную собственность и их предупреждение” стали корисливі посягання на особисту власність, автором використано особистісний підхід у вивченні корисливих посягань. Визначено види корисних злочинів проти особистої власності. Проведено кримінологічну характеристику учасників корисних посягань на особисту власність. Досліджено причини і умови, що сприяють вчиненню цих злочинних дій. Розкрито чинники, детермінуючі появу корисної злочинної орієнтації, особливості прояву корисної орієнтації при вчиненні злочинних посягань на особисту власність, особливості особи та типологію учасників злочинів з корисною орієнтацією. Запропоновано заходи загальносоціального і спеціального попередження, розроблено рекомендації з удосконалення діяльності правоохоронних органів [23].

А.А. Курашвілі в роботі “Криминалогические проблемы борьбы органов внутренних дел с грабежами и разбоями” розглянув питання кримінально-

правового аналізу групових грабежів та розбоїв і їх кримінологічні особливості (характеристику особи злочинця, особи потерпілого, факторів, які впливають на вчинення групових грабежів і розбоїв), приділив увагу основним напрямкам і особливостям попередження групових корисно-насильницьких злочинів органами внутрішніх справ [24].

Також слід згадати роботу Е. О. Алауханова “Криминологические проблемы предупреждения корыстно-насильственных преступлений”. У ній пропонується комплексна кримінологічна характеристика корисливо-насильницьких злочинів, досліджуються причини та умови, що сприяють їх вчиненню, містяться рекомендації з попередження корисливо-насильницьких злочинів у Республіці Казахстан та країнах СНД у цілому [25, с. 6–170].

В.І. Коваленко у дисертації “Криминологическая характеристика современных грабежей и разбоев и меры их предупреждения” визначаються розвиток кримінального законодавства про грабежі та розбої, поняття і ознаки сучасних грабежів та розбоїв, кримінологічна характеристика грабежів і розбоїв і проблеми їх кваліфікації, кримінологічна характеристика і типологія особи грабіжника і розбійника, взаємодія з особою потерпілого, причини грабежів і розбоїв, засоби їх попередження [26].

М.І. Прохорова у роботі “Предупреждение грабежей и разбоев” дослідила питання кримінально-правової і кримінологічної характеристики, причинного комплексу грабежів і розбоїв, механізму детермінації вчинення грабежів і розбоїв та основні шляхи попередження грабежів та розбоїв органами внутрішніх справ [27].

Широкий спектр монографічних досліджень українських авторів присвячений різній категорії суб'єктів запобігання та протидії злочинності. Зокрема, Албул С.В., Демедюк Т.С., Користін О.Є. у роботі “Протидія кримінальним правопорушенням підрозділами карного розшуку МВС України” розкрили питання здійснення оперативного обслуговування підрозділами Національної поліції та сформулювали визначення цієї категорії, як комплексу гласних і негласних заходів із забезпечення безперервного отримання інформації про стан оперативної обстановки з метою своєчасного виявлення, попередження, припинення, розкриття кримінальних правопорушень, розшуку злочинців та безвісно зниклих осіб [28]. Монографію “Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід” за загальною редакцією В.В. Голіни, М.Г. Колодяжного, С.С. Шрамко та ін. присвячено комплексному дослідженню теоретичних й прикладних проблем участі громадськості у запобіганні злочинності. У роботі розглядається вітчизняний та міжнародний досвід залучення громадськості до сфери запобігання злочинності. Зокрема надається теоретичне уявлення громадськості та ролі, яку вона відіграє у сфері запобігання злочинності; визначається місце громадськості у здійсненні кримінологічної політики України.

Викладена систематизація наявних теоретико-правових та науково-прикладних підходів до вирішення проблем протидії грабежам та розбоям покликана забезпечити всебічність, логічність та системність при формуванні концептуального плану з удосконалення методів і засобів запобігання цих злочинів, важливих і необхідних як у теоретичному, так і в прикладному значенні.

Fedotova Hanna, Lisnychenko Liliia, 2019

Незважаючи на значну кількість досліджень проблем попередження, розкриття та розслідування грабежів і розбоїв, більшість із них були виконані за часів існування СРСР, на території Російської Федерації чи пострадянських держав. Враховуючи ситуацію, що склалась в Україні за останні часи, зокрема, тривалої економічної, політичної, фінансової кризи, більшість робіт набули значення лише теоретичної цінності як вихідні науково-теоретичні основи та підґрунтя до подальшого удосконалення правових засад, покликаних запобігати грабежам і розбоям.

Поширення глобалізаційних процесів спонукає до визнання пріоритетами зовнішньої політики України входження в європейський політичний, інформаційний, економічний і правовий простір. З метою забезпечення належного виконання зобов'язань нашої держави, які випливають із членства в Раді Європи, і досягнення набуття членства в Європейському Союзі, актуальним є вжиття необхідних заходів для конвергенції українських правових норм до європейських стандартів. Відповідно, перешкоджання грабежам та розбоям на сучасному етапі потребує впровадження оновлених методів до сфери запобігання злочинності, зокрема, неухильне дотримання пріоритету прав і свобод людини та громадянина, служіння держави інтересам людини.

В цілому розвиток суспільних відносин і зміцнення ролі держави потребує нового доктринального підходу до забезпечення безпеки людини, а це зі свого боку зумовлює концептуальний перегляд наявних законодавчо закріплених положень щодо регламентації понять “розбій” і “грабіж”, а також форм, методів і засобів запобігання скоєння цих злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Головкін Б.М.* Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. Х.: Нац. ун-т “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”, 2011. 37 с.
2. *Батургареева В.С.* Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. Х., 2002. 20 с.
3. *Василевич В.В.* Боротьба з озброєними формами організованої злочинності корисливого-насильницького спрямування: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. К.: НАВСУ, 1998. 18 с.
4. *Албул С.В.* Кримінологічна характеристика корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземних громадян: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. Одеса, Нац. ун-т “Одеська юридична академія”. 2005. 20 с.
5. *Нікітенко С.В.* Профілактика корисливих та корисливо-насильницьких злочинів, скоєних жінками на тлі наркоманії: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. Х.: ХНУВС, 2004. 214 с.
6. *Яницька Н.В.* Групова корисливо-насильницька злочинність молоді і її попередження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. К., 2000. 20 с.
7. *Петров Д.В.* Кримінологічна характеристика та запобігання грабежам і розбоям, що вчиняються неповнолітніми у громадських місцях: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. К.: Національна академія прокуратури України, 2015. 255 с.
8. *Тищенко В.В.* Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ. Одесса: Юрид. литература, 2002. 360 с.; Тищенко В.В. Концептуальные основы расследования

корыстно-насильственных преступлений: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Х.: НЮАУ им. Ярослава Мудрого, 2001. 445 с.

9. *Півень А.В.* Кримінологічна характеристика та профілактика вуличної насильницької злочинності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Нац. акад. внутр. справ. К., 2013. 18 с.

10. *Кричун Ю.А.* Основи виявлення та розслідування корисливо-насильницьких злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 21.07.04. “Оперативно-розшукова діяльність”. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2005. 20 с.

11. *Хірсін А.В.* Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насильницької організованої злочинної діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність”. К.: КНУВС, 2006. 291 с.

12. *Щербакова Г.В.* Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність”. К.: КНУВС, 2006. 200 с.

13. *Бистрицький Б.Ю.* Розслідування грабежів, учинених неповнолітніми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 20 с.

14. *Каліббет І.Л.* Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Міжнарод. гуманітар. ун-т. Одеса, 2017. 20 с.

15. *Колонюк В.П.* Расследование хищений денежных средств и ценных бумаг в сберегательных банках, совершаемых путем кражи, грабежа, разбоя: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 1991. 213 с.

16. *Кравчук П.Ю.* Використання спеціальних знань під час розслідування грабежів і розбоїв: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Л. Українки. Ірпінь, 2015. 19 с.

17. *Патик А.А.* Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2011. 17 с.

18. *Чорний Г.О.* Методика розслідування розбоїв з проникненням у житло: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 1998. 18 с.

19. *Щербакова Г.В.* Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ. нац. ун-т внутр. справ. К., 2006. 18 с.

20. *Владимиров В.А., Холостов В.И.* Ответственность за грабеж и личность грабителя. М.: ВНИИ МВД СССР, 1976. 340 с.

21. *Паиковский В.А.* Проблемы борьбы с кражами, грабежами и разбоями. М.: ВНИИ МВД СССР, 1980. 280 с.

22. *Цалиев А.М.* Корыстно-насильственные преступления и их причины в республиках Северного Кавказа: учеб. пособие / под ред. В.В. Орехова. Ростов-на-Дону: Изд-во Ростов. ун-та, 1990. 140 с.

23. *Литвинов В.И.* Корыстные посягательства на личную собственность и их предупреждение. Минск: Университетское, 1989. 271 с.

24. *Курашвили А.А.* Кримінологічні проблеми боротьби органів внутрішніх справ з грабежами і разбоями: учеб. пособие. М.: МВШ МВД СССР, 1990. 58 с.

25. *Алауханов Е.О.* Кримінологічні проблеми предупреждения корыстно-насильственных преступлений / под ред. Е.И. Каиржанова. СПб.: Изд-во Р. Асланова “Юридический центр Пресс”, 2005. 282 с.

26. *Коваленко В.И.* Кримінологічна характеристика сучасних грабежів і розбоїв і заходи їх попередження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ростов-на-Дону: Московський ун-т МВД Росії, 2003. 35 с.

27. *Прохорова М.И.* Предупреждение грабежей и разбоев: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва: Всерос. научно-исслед. ин-т МВД Российской Федерации, 2006. 28 с.

28. *Албул С.В., Демедюк Т.С., Користін О.Є.* та ін. Протидія кримінальним правопорушенням підрозділами карного розшуку МВС України: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2015. 354 с.

29. *Голіна В.В., Колодяжний М.Г., Шрамко С.С.* та ін. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід: монографія / за заг. ред. В.В. Голіни, М.Г. Колодяжного. Х.: Право, 2017. 284 с.

REFERENCES

1. *Holovkin B.M.* (2011). Teoretychni ta prykladni problemy determinatsii i zapobihannia koryslyvii nasylnytskii zlochynnosti v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Theoretical and applied problems of determination and prevention of self-serving violent crime in Ukraine": diss. Dr. of Juridical Sciences: Specialist. 12.00.08 "Criminal Law and Criminology; criminal law". KH.: National University "Yaroslav Mudryi Law Academy of Ukraine". 37 p. [in Ukrainian].
2. *Batyrhareieva V.S.* (2002). Kryminolohichna kharakterystyka ta poperedzhennia rozboiv, poEdnanykh z pronyknenniam u zhytlo: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Criminological characteristics and prevention of robberies combined with entry into the dwelling": abstract diss. Candidate of Juridical Sciences: Specialist. 12.00.08 "Criminal Law and Criminology; criminal law". KH. 20 p. [in Ukrainian].
3. *Vasylevych V.V.* (1998). Borotba z ozbroienymy formamy orhanizovanoi zlochynnosti koryslyvoho-nasylnytskoho spriamuvannia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Combating Armed Forms of Organized Crime of Selfish and Violent Direction": abstract diss. Candidate of Juridical Sciences: 12.00.08. K.: NAVSU. 18 p. [in Ukrainian].
4. *Albul S.V.* (2005). Kryminolohichna kharakterystyka koryslyvo-nasylnytskykh zlochyniv vidnosno inozemnykh hromadian: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Criminological Characteristics of Self-Violent Crimes Against Foreign Citizens": abstract. diss. Candidate of Juridical Sciences: 12.00.08 "Criminal Law and Criminology; criminal law". Odessa, Nat. Odessa Law Academy. 20 p. [in Ukrainian].
5. *Nikitenko S.V.* (2004). Profilaktyka koryslyvykh ta koryslyvo-nasylnytskykh zlochyniv, skoienykh zhinkamy na tli narkomanii: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Prevention of selfish and violent crimes committed by women against drug addiction": abstract diss. Candidate of Juridical Sciences: 12.00.08. "Criminal Law and Criminology; criminal law". KH.: KHNUVS. 214 p. [in Ukrainian].
6. *Yanytska N.V.* (2000) Hrupova koryslyvo-nasylnytska zlochynnist molodi i yii poperedzhennia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Group mercenary violent crime of young people and their warning": abstract. Cand. of Juridical Sciences: 12.00.08. "Criminal law and criminology; penal enforcement law". K. 20 p. [in Ukrainian].
7. *Petrov D.V.* (2015). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia hrabezham i rozboiam, shcho vchyniautsia nepovnitnimy u hromadskykh mistsiakh: avtoref. dys. ...doct. yuryd. nauk. "Criminological characteristics and prevention of robberies and robberies committed by minors in public places": abstract, Candidate of Juridical Sciences: 12.00.08. "Criminal law and criminology; penal enforcement law". M., National Academy of Public Prosecutor's Office of Ukraine. 255 p. [in Ukrainian].
8. *Tyshchenko V.V.* (2001–2002). Korystno-nasilstvennyye prestupleniya: kriminalisticheskiy analiz. "Mercenary-violent crimes: forensic analysis". Odessa: Jurid. literature, 2002. 360 p.; Kontseptualnyye osnovy rassledovaniya korystno-nasilstvennykh prestupleniy. "Conceptual framework for the investigation of mercenary-violent crimes": dis. Dr. Juridical Sciences: 12.00.08. X.: NYAU of Yaroslav Mudryi. 2001, 445 p. [in Russian].
9. *Piven A.V.* (2013). Kryminolohichna kharakterystyka ta profilaktyka vulychnoi nasylnytskoi zlochynnosti. "Criminological characteristics and prevention of street violent crime": abstract. diss. Ph.D.: 12.00.08. Nat. Acad. Intern. Affairs. K. 18 p. [in Ukrainian].
10. *Krychun Yu.A.* (2005). Osnovy vyivlennia ta rozsliduvannia koryslyvo-nasylnytskykh zlochyniv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "Basics of detection and investigation of mercenary violent crimes: abstract. diss. Candidate of Juridical Sciences: 21.07.04. "Operational-search activity". Odessa: OUI KhNUVS. 20 p. [in Ukrainian].
11. *Khirsin A.V.* (2006). Kryminalistychno zabezpechennia rozsliduvannia koryslyvo-nasylnytskoi orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti: avtoref. dys. ... doktor. yuryd. nauk. "Criminalistic support of the investigation of mercenary and violent organized criminal activity": Diss. Dr. of Juridical Sciences: 12.00.09. "Criminal process and criminality; forensic examination; operative-search activity". K., KNUIA. 291 p. [in Ukrainian].
12. *Shcherbakova H.V.* (2006). Pochatkovyi etap rozsliduvannia rozboiv, vchynenykh z metoiu zavolodinnia pryvatnym mainom hromadian: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. "The initial stage of investigation of robberies committed with the purpose of appropriation of private property of

citizens”: dis. Ph.D.: 12.00.09. “Criminal process and forensics; forensic examination; operative-search activity”. K.: KNUUA. 200 p. [in Ukrainian].

13. *Bystrytskyi B.Yu.* (2006). Rozsliduvannia hrabezliv, uchynenykh nepovnolitnyny: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. “Investigation of robberies committed by minors”: abstract. diss. Ph.D.: 12.00.09. Nat. Acad. Intern. Affairs. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].

14. *Kalimbet I.L.* (2017). Rozsliduvannia hrupovykh koryslyvo-nasylnytskykh zlochyniv nepovnolitnykh: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. “Investigation of a group of juvenile and violent crimes of a minor”: author. diss. Ph.D.: 12.00.09. International Humanitarian Univ. Odessa. 20 p. Investigation of a group of juvenile and violent crimes of a minor: author. diss. Ph.D.: 12.00.09. International. humanitarian. Univ. Odessa. 20 p. [in Ukrainian].

15. *Koloniuk V.P.* (1991). Rassledovaniye khishcheniy denezhnykh sredstv i tsennykh bumag v sberegatelnykh bankakh, sovershayemykh putem krazhi, grabezha, razboya: dis. ... kand. yurid. nauk. “Investigation of theft of money and securities in savings banks, committed by theft, robbery, robbery”: abstract diss.... Ph.D.: 12.00.09. K. 213 p. [in Russian].

16. *Kravchuk P.Yu.* (2015). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia hrabezliv i rozboiv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. “The use of specialist knowledge in the investigation of robberies and robberies”: abstract. diss. Ph.D.: 12.00.09. L. Ukrainka Eastern European National University. Irpin. 19 p. [in Ukrainian].

17. *Patyk A.A.* (2011). Vzaiemodiia slidchykh ta operatyvno-rozshukovykh pidrozdiliv pry rozkrytti ta rozsliduvanni mainovykh zlochyniv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. “Interaction of investigative and operational-search units in the detection and investigation of property crimes”: abstract diss. ... Ph.D.: 12.00.09. Nat. Acad. Affairs of Ukraine. Kyiv. 17 p. [in Ukrainian].

18. *Chornyj H.O.* (1998). Metodyka rozsliduvannia rozboiv z pronyknenniam u zhytlo : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. “The technique of investigating robberies with penetration into the home: abstract. diss. ... Ph.D.: 12.00.09.. Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine, Kharkiv. 18 p. [in Ukrainian].

19. *Shcherbakova H.V.* (2006). Pochatkovyi etap rozsliduvannia rozboiv, vchynenykh z metoiu zavolodinnia pryvatnym mainom hromadian: avtoref. dys. ...kand. yuryd. nauk. “The initial stage of the investigation of robberies committed to seize citizens’ private property”: abstract. diss. ... Ph.D.: 12.00.09. Kyiv. Nat. Acad. Intern. Affairs. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].

20. *Vladimirov V.A., Kholostov V.I.* (1976). Otvetstvennost za grabezh i lichnost grabitelya. “Responsibility for the robbery and the identity of the robber. M.: All-Union Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of the USSR.340 p. [in Russian].

21. *Pashkovsky V.A.* (1980). Problemy borby s krazhami, grabezhami i razboiyami. “Problems of the fight against theft, robbery and robbery”. M.: All-Union Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of the USSR.280 p. [in Russian].

22. *Tsaliyev A.M.* (1990). Korystno-nasilstvennyye prestupleniya i ikh prichiny v respublikakh Severnogo Kavkaza: ucheb. posobiye / pod red. V.V. Orekhova. “Mercenary-violent crimes and their causes in the republics of the North Caucasus: textbook. allowance / ed. V.V. Orekhova. Rostov-on-Don: Publishing house Rostov. University. 140 p. [in Russian].

23. *Litvinov V.I.* (1989). Korystnyye posyagatel'stva na lichnyu sobstvennost i ikh preduprezhdeniye. “Selfish attacks on personal property and their prevention”. Minsk: Universitetskoye. 271 p. [in Russian].

24. *Kurashvili A.A.* (1990). Kriminologicheskiye problemy borby organov vnutrennikh del s grabezhami i razboiyami: ucheb. posobiye. “Criminological problems of the struggle of internal affairs bodies with robberies”: a textbook. allowance. M.: MVS MVD USSR. 58 p. [in Russian].

25. *Alaukhanov Ye.O.* (2005). Kriminologicheskiye problemy preduprezhdeniya korystno-nasilstvennykh prestupleniy / pod red. Ye.I. Kairzhanova. “Criminological problems of the prevention of mercenary-violent crimes” / ed. E.I. Kairzhanova. St. Petersburg: Publishing House of R. Aslanov “Legal Center Press”. 282 p. [in Russian].

26. *Kovalenko V.I.* (2003). “Kriminologicheskaya kharakteristika sovremennykh grabezhey i razboiev i mery ikh preduprezhdeniya”: avtoref. dis. ...kand. yurid. nauk: 12.00.08. “Criminological characteristics of modern robberies and robberies and measures to prevent them”: author. dis. ...Ph. D: 12.00.08. Rostov-on-Don: Moscow University of the Ministry of Internal Affairs of Russia. 35 p. [in Russian].

27. *Prokhorova M.I.* (2006). Preduprezhdeniye grabezhey i razboiev: avtoref. dis. ...kand. yurid. nauk: 12.00.08. “Prevention of robbery and robbery”: author. dis. Ph.D.: 12.00.08. Moscow: Vseros.

Fedotova Hanna, Lisnychenko Liliia, 2019

scientific research Institute of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation. 28 p. [in Russian].

28. *Albul S.V., Demedyuk T.S., Korystin O.Ye. ta in.* (2005). Protydiia kryminalnym pravoporushenniam pidrozdilamy karnoho rozshuku MVS Ukrainy: navch. posib. "Criminal Offense Against the Criminal Investigation Units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine": Teach. book. Odessa: ODVUS. 354 p. [in Ukrainian].

29. *Holina V.V., Kolodyazhnyy M.H., Shramko S.S. ta in.* (2017). Hromadskist u zapobihanni i protyidii zlochynnosti: vitchyznyanyi ta mizhnarodnyi dosvid: monohrafiia. "The public in crime prevention and counteraction: domestic and international experience": monograph / by general. ed. V.V. Golin, M.H. Well. H.: Right. 284 p. [in Ukrainian].

UDC 343.9

Fedotova Hanna,
Doctor of Juridical Sciences, Senior Research Associate,
Head of the Department, State Research Institute
MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-7798-3143,
Lisnychenko Liliia,
Research Officer,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-2211-741X

STATE OF SCIENTIFIC AND THEORETICAL DEVELOPMENT OF PROBLEMS WITH PREVENTION OF PLUNDERING AND ROBBERIES

Forming an effective crime prevention system is one of the most important law enforcement functions of the state policy of Ukraine. The development of the system of protection by criminological means of constitutional rights and freedoms of a person and citizen from criminal encroachments occupies an important place among the objects of criminological research. In different historical periods and times, the importance of social relationships, which have been encroached upon by different types of crime in general and acquisitive crime in particular, has stimulated researchers to search for new scientific ideas through theoretical developments. Problematic aspects of counteracting mercenary and violent crimes were studied by a number of scientists – specialists in criminology, criminal law, criminalistics, criminal procedure. The research of mercenary and violent crimes is devoted to the works of such outstanding foreign and domestic scientists as: S.V. Albul, Yu.M. Antonian, V.V. Batyrhareieva, S.V. Borodin, V.V. Vasylevych, V.V. Holina, B.M. Holovkin, I.M. Danshyn, O.M. Dzhuzha, A.I. Dolhova, Yu.F. Ivanov, V.I. Zadorozhnyi, A.P. Zakaliuk, A.F. Zelinskyi, M.H. Kolodiazhnyi, V.M. Kudriavstev, N.V. Kulakov, S.V. Nikitenko, D.V. Petrov, D.V. Rivman, V.V. Tishchenko, V.I. Shakun, N.V. Yanytska and others.

Furthermore, such scholars have contributed significantly to the study of the criminal and legal characteristics of plundering and robberies through scientific research: H.M. Borzenkov, L.D. Vladymyrov, V.A. Haukhman, Ye.B. Halkin, P.I. Hryshaiev, O.I. Hurov, M.D. Durmanov, V.P. Yemelianov, M.Y. Korzavskyi,

Fedotova Hanna, Lisnychenko Liliia, 2019

H.O. Kryher, B.A. Kurinov, Yu.O. Liapunov, P.S. Matyshevskiy, V.O. Navrotskyi, B.S. Nikiforov, A.O. Pinaiev, O.O. Piontkovskyi, S.V. Poznyshev and others.

Despite a significant number of studies on the prevention, disclosure and investigation of plundering and robberies, most of them were carried out during the USSR, the Russian Federation or post-Soviet states. Taking into account the situation that has developed in Ukraine in recent years, in particular, the prolonged economic, political and financial crisis, most of the works have gained importance only as a theoretical value as a scientific and theoretical basis for further improvement of the legal framework designed to prevent plundering and robberies.

Expanded globalization processes are sponsored before the priorities of Ukraine's call policy are included in the European political, informational, economic and legal space. In order to ensure the proper implementation of the obligations of our country arising from membership in the Council of Europe and to achieve membership in the European Union, it is important to take the necessary measures for the convergence of Ukrainian legal norms with European standards. Accordingly, preventing plundering and robberies at the present stage requires the introduction of updated methods in the field of crime prevention, in particular, strict observance of the priority of human and civil rights and freedoms and the service of the state to the interests of human.

In general, the development of social relations and strengthening the role of the state requires a new doctrinal approach to ensuring human security, and this, in turn, determines the conceptual review of existing legislative provisions on the regulation of the concepts of "plunder" and "robbery", as well as forms, methods and means of preventing the commission of these crimes.

Keywords: criminal and legal analysis, crime prevention, crime, mercenary violent crimes, robbery, plunder.

Отримано 06.07.2019